

RAPPORT
Archeologisch bureauonderzoek
Gronsvelderweg te Maastricht

Opdrachtgever
BTL Advies B.V.
Postbus 576
6180 AB Elsloo

Projectnummer
Aeres Milieu projectnummer AM16496

Status rapport
Definitief

Autorisatie

Opsteller rapport:	paraaf	datum
		21 augustus 2017
Autorisatie:	paraaf	datum
		21 augustus 2017
Vrijgave:	paraaf	datum
		21 augustus 2017

Contactgegevens
Aeres Milieu B.V.

Postbus 1015
6040 CA Maastricht
(t) 0475 - 321 967
e-mail: info@aeres-milieu.nl
www.aeres-milieu.nl

Gemeente Maastricht
Veiligheid en leefbaarheid

Ontvangen op: 21-12-2017

Zaaknummer : 17-2262WB

Behoort bij besluit van B&W
d.d. 26-03-2018

Behoort bij besluit van B&W
d.d. 18-01-2018

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING	4
ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	5
1. INLEIDING	6
2. WERKWIJZE	8
2.1 Inleiding.....	8
3. BUREAUONDERZOEK	9
3.1 Landschappelijke situatie – geomorfologie.....	9
3.2 Landschappelijke situatie – bodem.....	11
3.3 Bewoningsgeschiedenis – historisch overzicht.....	11
3.4 Bewoningsgeschiedenis – archeologische waarden.....	12
3.5 Bewoningsgeschiedenis – historisch materiaal.....	13
4. VERWACHTINGSMODEL	16
5. AANBEVELINGEN	18
LITERATUURLIJST	19

Bijlagen:

1	Topografische overzichtskaart
2	Overzicht aanwezige onderzoeken, vindplaatsen en monumenten
3	Overzicht gemeentelijke archeologische beleidskaart
4	Overzicht geomorfologische kaart
5	Overzicht bodemkaart
6	Overzicht AHN

SAMENVATTING

In juli 2017 is door Aeres Milieu een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor een sportpark aan de Gronsvelderweg te Maastricht. Dit bureauonderzoek heeft geresulteerd in een gespecificeerd verwachtingsmodel voor deze locatie. Aan de hand van deze gegevens kunnen vervolgens adviezen over de aanwezige archeologische resten en/of vervolgetraject worden opgesteld.

Jager-verzamelaars uit het paleolithicum en mesolithicum hebben als woon- en verblijfplaats vaak voor de flanken van hoger liggende terreingedeelten in het landschap gekozen. Bij voorkeur in de buurt van (open) water. Nabij gelegen watervoorzieningen waren belangrijk voor drinkwater en de aanwezige biodiversiteit. Dit vergemakkelijkt de jacht en het verzamelen van plantaardig voedsel.

De bewoning gedurende het (laat-)paleolithicum en mesolithicum bevond zich voornamelijk binnen de gradiëntzones, op de overgangen van hogere naar lager gelegen gronden zoals hellingen langs de beekdalen. Het plangebied ligt binnen een zone van holocene rivierafzettingen van de Maas. De huidige loop van de Maas ligt op 750 meter ten westen van het plangebied. Geomorfologisch ligt het plangebied op een hooggelegen rivierdalbodem. Verder ten oosten zijn de oudere Maasterrassen aanwezig, aangegeven als een tussenterras en verder oostelijk als plateauterras. In de directe omgeving van het plangebied zijn vuursteenvindplaatsen uit mogelijk het (laat)paleolithicum aangetroffen. Op basis van deze gegevens geldt voor het plangebied een hoge verwachting voor vuursteenvindplaatsen uit het (laat)paleolithicum en mesolithicum.

Vanaf het neolithicum ontstaan de eerste landbouwculturen die gekenmerkt worden door sedentaire nederzettingen. In de beginperiode stapt men geleidelijk over naar landbouw en veeteelt. De nederzettingen worden gekenmerkt door permanente woningen die soms diep in de grond gefundeerd waren. Voor de watervoorziening worden waterputten gegraven. Vanaf het neolithicum heeft men nog steeds een voorkeur voor hoger en droger gelegen gebieden. Vanaf het vroeg-neolithicum werden de vruchtbare lössplateaus in de regio bezocht die verder van (open) water lagen.

In deze perioden was het hooggelegen rivierterras waarop het plangebied ligt, net als de oostelijker gelegen hoge terrassen, ook een aantrekkelijke vestigingslocatie. Dit wordt bevestigd door de vondst van meerdere bewoningsresten in de directe omgeving van het plangebied uit met name het neolithicum en de ijzertijd. Ook zijn resten bekend uit de Romeinse periode. In de vroege middeleeuwen zal het gebied dunner bevolkt zijn geweest. Daarom geldt een hoge verwachting voor zowel de periode neolithicum tot en met de ijzertijd als voor de Romeinse tijd. Voor de periode vroege middeleeuwen geldt een middelhoge verwachting.

Het plangebied ligt aan de Gronsvelderweg ten zuiden van Maastricht. De locatie ligt ten oosten van de voormalige van oorsprong laatmiddeleeuwse dorpskern van Heugem. Tot in de late 20^e eeuw maakte het deel uit van de agrarische gronden rondom Heugem. Uit historisch kaartmateriaal blijkt dan ook dat het plangebied sinds tenminste het begin van de 19^e eeuw onbebouwd was en deel uitmaakte van het Lochter Veld. De Gronsvelderweg is al een bestaande weg. Het betreft de verbindingsweg tussen de kernen van Heugem en Gronsveld. Ook (de voorloper van) de Oude Maastrichterweg is al aanwezig. Het plangebied is grotendeels als hooiland in gebruik zijn. Het noordoostelijke deel is als bouwland in gebruik. Vanaf circa 1924 is een gebouw aanwezig aan de Gronsvelderweg, in het zuidelijke deel van het plangebied. Dit gebouw wordt in de loop van de 20^e eeuw vervangen danwel aangepast en tussen 1978 en 1979 gesloopt. Op basis van deze gegevens geldt voor het zuidelijke deel (aan de Gronsvelderweg) een middelhoge verwachting en voor het overige deel van het plangebied een lage verwachting voor nederzettingen- en bebouwingsresten uit de periode late middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd. Eventueel aanwezige resten worden verwacht vanaf het maaiveld.

Op basis van de hoge verwachting voor de periode neolithicum tot en met de Romeinse tijd en de middelhoge verwachting voor de periode vroege middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd wordt geadviseerd om het verwachtingsmodel te toetsen middels een inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek.

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectnummer	: AM16496
OM-nummer	: 4556626100
Soort onderzoek	: Bureauonderzoek
Adres onderzoekslocatie	: Gronsvelderweg
Toponiem	: Sportcomplex RKHSV Heugem-Randwijck
Gemeente	: Maastricht
Provincie	: Limburg
Kadastrale registratie	: Maastricht, sectie M, nummers 2053 en 2346 (ged.)
Coördinaten	: centrum 177.857; 315.301
	NW 177.718; 315.422
	NO 177.859; 315.470
	ZW 177.764; 315.219
	ZO 177.950; 315.103
Oppervlakte	: Circa 5,5 ha
Huidige locatie gebruik	: Sportvelden (grasveld, klein deel verhard terrein), boomstroken
Aanleiding onderzoek	: Aanleg kunstgras sportvelden, verlichtingen, hekwerken en riolering op bestaand sportpark
Opdrachtgever	: BTL Advies B.V.
Bevoegde overheid	: Gemeente Maastricht
Opslag documentatie en materiaal	: Zuidhoven 9m te Roermond tot deponering bij provinciaal depot te Maastricht
Datum uitvoering	: Juli 2017

1. INLEIDING

In opdracht van Brabantia S&L Netherlands B.V. heeft Aeres Milieu een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd op de locatie:

Adres onderzoekslocatie	: Gronsvelderweg te Maastricht
Gemeente	: Maastricht
Oppervlakte	: circa 5,5 ha
Huidig perceelsgebruik	: Sportvelden (grasveld, klein deel verhard terrein), boomstroken
Toekomstig perceelgebruik	: Sportvelden met boomstroken

Dit archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de richtlijnen van de BRL SIKB 4000, KNA 4.0. Het onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek naar de historie en de archeologische waarde van de onderzoekslocatie.

Aanleiding

De aanleiding voor het laten uitvoeren van dit bureauonderzoek betreft de voorgenomen aanleg van kunstgras op de sportvelden en het realiseren van verlichtingen, hekwerken en rioleringen.

Ter plaatse zal de bodem tot circa 0,6 meter –mv worden verstoord. Ten behoeve van de riolering zal de bodem tot 1,0 meter –mv worden verstoord en ter plaatse van de aan te brengen lichtmasten zal de bodem tot circa 2,0 meter –mv worden verstoord.

Het plangebied ligt op de gemeentelijke beleidskaart in zone C (wit). Ingrepen groter of gelijk aan 2.500 m² en die dieper reiken dan 40 cm –mv, zijn onderzoeksplichtig. De donkerblauwe cirkels op de kaart geven locaties aan van archeologische vindplaatsen (incl. bufferzone). Ingrepen binnen een straal van 50 meter van een vindplaats zijn ook onderzoeksplichtig. De gemeente Maastricht heeft middels deze kaart aangegeven dat de het onderhavig plangebied nader archeologisch onderzoek behoeft.¹

Doel

Het doel van het archeologisch bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerd verwachtingsmodel voor de locatie. Dit verwachtingsmodel wordt op basis van historische kaarten en bekende landschappelijke en archeologische gegevens gevormd. Dit verwachtingsmodel zal vervolgens leiden tot een aanbeveling over het behoud in-situ of eventueel vervolgonderzoek. Voor het plangebied is tevens gekeken naar de best toepasbare methode voor een eventueel vervolgonderzoek.

Plangebied

Het plangebied ligt aan de Gronsvelderweg in het zuidoostelijke deel van de bebouwde kom van Maastricht (figuur 1). Momenteel is de locatie in gebruik als sportpark (grasvelden, klein deel verhard terrein) en boomstroken.

De locatie wordt in het westen begrensd door een zorgcentrum met parkeerplaats, in het noorden door de Kornoeljewoord, in het oosten door de Oude Maastrichterweg en in het zuiden door de Gronsvelderweg.

¹ Gemeente Maastricht 2008, *Archeologische beleidskaart*.

Figuur 1: Situering van het plangebied op een luchtfoto, aangegeven met het rode kader (Bron: PDOK Viewer).

2. WERKWIJZE

2.1 Inleiding

Bij het uitvoeren van het bureauonderzoek is gebruik gemaakt van verschillende bronnen. Deze bronnen geven inzicht in bekende, of te verwachten archeologische resten binnen het onderzoeksgebied. Daarnaast zijn deze bronnen van belang voor het opstellen van de landschapsgenese.

Archeologische bronnen

- Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW)
- Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW)
- Archeologische Monumentenkaart (AMK)
- Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS II)
- Archeologische Beleidskaart van de gemeente Maastricht
- Specifieke lokale informatie

Bodem- en geomorfologische kaarten

- Bodemkaart (Alterra)
- Geomorfologische kaart
- Actuele Hoogtekaart van Nederland (AHN2)

Historische kaarten

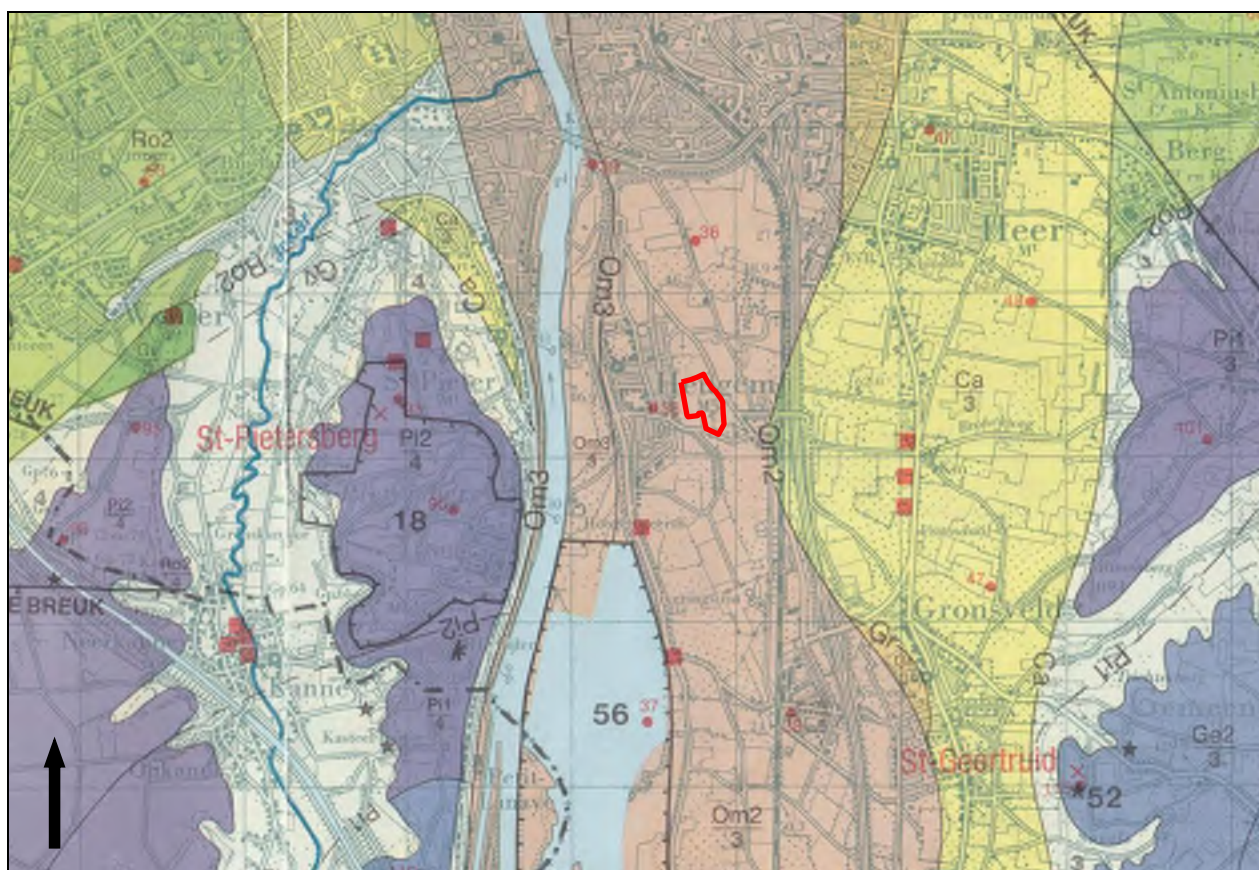
- Historisch kaartmateriaal uit circa 1802-1820 (Tranchot)
- Historisch minutenplan (1800-1832)
- Historische topografische en militaire kaarten (1830 tot 1978)
- Moderne topografische kaart (2005)

De bovenstaande bronnen worden aangevuld door mogelijke informatie afkomstig van lokale archeologische verenigingen en werkgroepen. Ook is gebruik gemaakt van provinciale en gemeentelijke websites, databases en andere lokale en regionale literatuur. De overige aanvullende informatie is terug te vinden in de literatuurlijst.

3. BUREAUONDERZOEK

3.1 Landschappelijke situatie - geomorfologie

Het plangebied ligt in het Limburgse terrassenlandschap. Het terrassenlandschap is ontstaan door een combinatie van tektoniek en als gevolg van klimaatveranderingen. Door de tektonische opheffing van het gebied sneed de Maas zich steeds dieper in. De invloed van klimaatveranderingen zijn belangrijk geweest voor de vorming van het landschap. Voornamelijk tijdens interglacialen was sprake van insnijding van de meanderende rivieren en tijdens glacialen was sprake van accumulatie. Door deze afwisselingen en door de tektonische opheffingen ontstonden de terrassen in het Maasdal. Hierbij bevonden de oudste terrassen zich op de hoogste niveaus. De rivieren sneden zich gedurende de tijd steeds dieper in, waarbij zich op een steeds lager niveau terrassen hebben gevormd (figuur 2).² Deze Maasterrassen kunnen worden onderverdeeld in het Laag Teras, het Midden Teras en het Hoog Teras.

Figuur 2: Het plangebied, aangegeven met het rode kader, op de Geologische kaart van Zuid-Limburg en omgeving, Afzettingen van de Maas (Bron: Rijks Geologische Dienst 1989).

Het plangebied ligt volgens de geologische kaart (Afzettingen van de Maas) op het terras van Oost-Maarland (figuur 2, code OM2). De afzettingen die binnen dit terras aan het maaiveld liggen, bestaan uit rivierklei op zand en grind en worden gerekend tot het Laagpakket van Oost-Maarland.

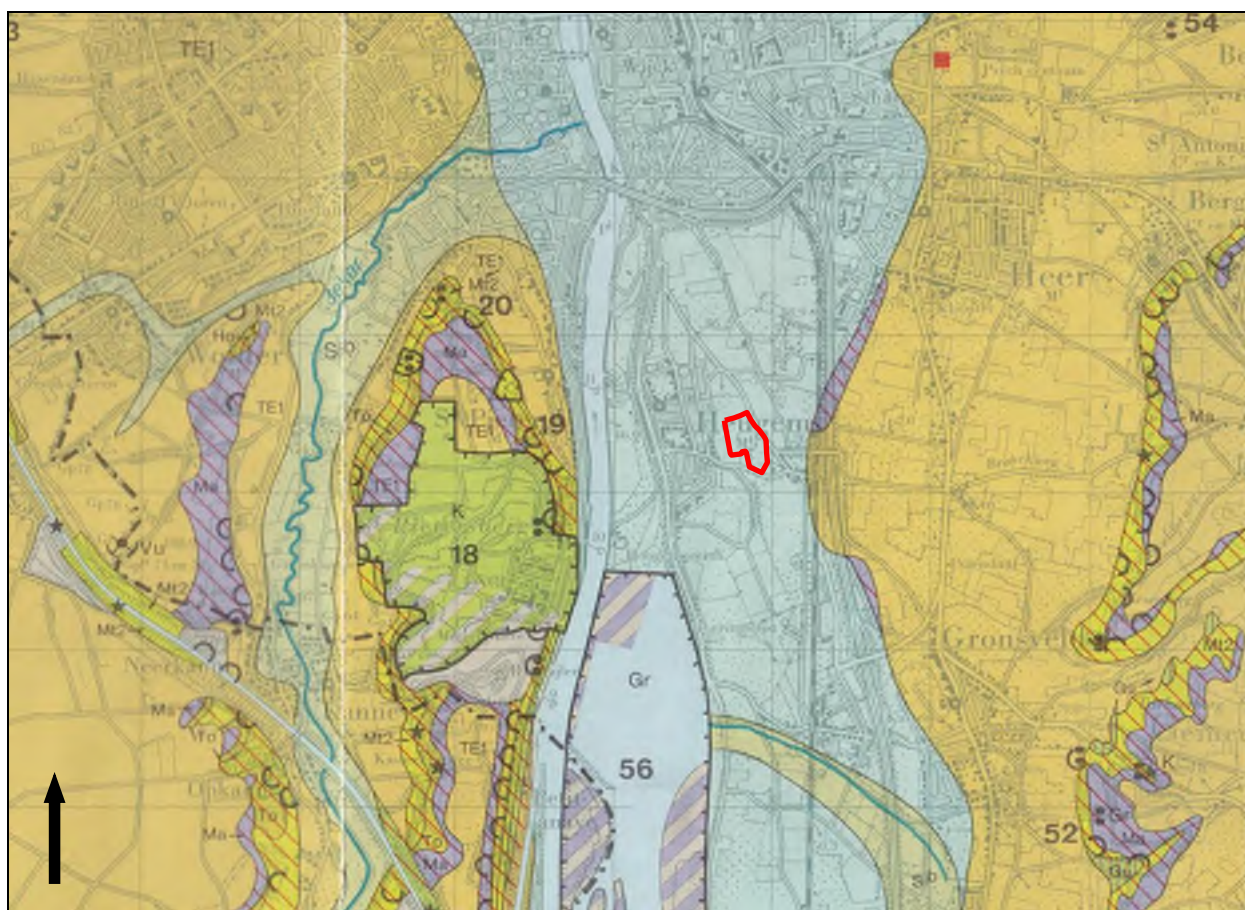
Ten oosten ligt het terras van Caberg (figuur 2, code Ca). Het terras van Caberg is een ouder Maasterras en is ontstaan in het Saalien, vanaf circa 330.000 en 250.000 jaar geleden. Tijdens het Saalien en tijdens het Weichselien (circa 115.000 – 11.755 jaar geleden) is het terras afgedekt met een pakket löss.

De afzettingen op het Cabergterras bestaan uit een dek van löss dat op een dik pakket fluviaal maasgrind en grof zand is afgezet. De Maasafzettingen behoren tot de Formatie van Beegden.³ De löss wordt tot het Laagpakket van Schimmert van de Formatie van Boxtel gerekend.⁴

Waarschijnlijk was het landschap gevarieerder in reliëf dan tegenwoordig, aangezien de löss de laagten als het ware opvulde. Met name op en vanaf de hellingen vond namelijk veel verspoeling van löss plaats. De löss wordt geërodeerd en wordt elders opnieuw afgezet. Dit noemen we secundaire löss, ofwel colluvium. Deze geërodeerde en opnieuw afgezette sedimenten worden tot de Formatie van Boxtel gerekend.

In het Holoceen (de laatste 11.755 jaar) werd het klimaat warmer en vochtiger en is het landschap door geologische processen weinig veranderd. De löss werd door de toenemende vegetatie vastgelegd en de beken sneden zich verder in, waarbij ook beekafzettingen werden afgezet, die bestaan uit geërodeerde löss (hellingprocessen) en kalksteenfragmenten. De beken volgden vaak de natuurlijke laagten, zoals de eerder gevormde dalen. Deze verspoeling van de löss heeft ook tijdens het Holoceen plaatsgevonden, met name aan het begin van het Holoceen en gedurende het neolithicum en de Romeinse periode.

Het plangebied ligt binnen een zone van Holocene rivierafzettingen (van de Maas), bestaande uit klei, zand en grind. Deze afzettingen zijn onderdeel van de Formatie van Beegden (figuur 3, code Be).

Figuur 3: Het plangebied, aangegeven met het rode kader, op de Geologische kaart van Zuid-Limburg en omgeving, Oppervlaktekaart (Bron: Rijks Geologische Dienst 1988).

Op de geomorfologische kaart (bijlage 4) is alleen het oostelijke deel van het plangebied gekarteerd. Het westelijke en centrale deel liggen in bebouwd gebied (oude kern Heugem) en zijn daarom niet gekarteerd. Het oostelijke deel ligt in een hooggelegen rivierdalbodem (bijlage 4, code 2T5). Het is aannemelijk dat ook in de ongekarteerde delen binnen deze landschappelijke eenheid liggen.

3 [redacted] 2008, 136.

4 [redacted] 2004, 190.

Verder ten oosten zijn de oudere Maasterrassen te zien, aangegeven als een tussenterras en verder oostelijk als plateauterras (bijlage 4, respectievelijk code 5E7 en 8E6). Westelijk van het plangebied is het huidige, lagere Maasterras te zien (bijlage 5, code 3T4).

Op het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN) laat het uitgezoomde kaartbeeld duidelijk het hoogteverschil zien tussen het oudere Maasterras ten oosten van het plangebied ten opzichte van het terras waarop het plangebied. Het verschil ten opzichte van het jongere, huidige Maasdal is kleiner.

3.2 Landschappelijke situatie - bodem

Op de bodemkaart is de westelijke helft van het plangebied niet gekarteerd. Ter plaatse van de oostelijke helft komen ooivaaggronden in zware zavel en klei voor (bijlage 5, code KRd7g). Dit zijn oude rivierkleigronden. Op basis van aangrenzende eenheden komen in het westelijke deel hetzelfde bodemtype voor, danwel kalkloze ooivaaggronden in lichte zavel of in zware zavel en lichte klei (bijlage 5, code Rd10C/90C).⁵

Bij ooivaaggronden heeft er nog weinig of geen bodemvorming plaatsgevonden. Ze hebben een dunne, humusarme bovengrond (A-horizont). Hieronder zijn de gronden tot een diepte van 60 à 70 cm beneden maaiveld gehomogeniseerd en bruin van kleur. De diepere lagen zijn meer grijsbruine van kleur. Hier komen roestvlekken en grijze vlekken voor.

Het achtervoegsel 'g' geeft aan dat het grof zand en/of grind begint tussen de 40 en de 120 cm beneden maaiveld.

3.3 Bewoningsgeschiedenis – historisch overzicht

De bestudeerde en beschikbare bronnen hebben het volgende beeld kunnen schetsen over de geschiedenis van Maastricht.

Maastricht en omgeving kent een bewoningsgeschiedenis die teruggaat tot de prehistorie. Maastricht ontstond in de Romeinse periode ter plaatse van een doorwaadbare plaats aan de Maas, op zowel de westelijke als op de oostelijke Maasoever. De naam Maastricht verwijst hier dan ook naar: *Trajectum* (tricht, 'waadplaats', 'overgang', 'veer') *ad Mosam* (aan/bij de Maas). De oudst bekende vermeldingen van deze naam stamt uit de 6^e eeuw.⁶ Vanaf dat moment is de stad en de omgeving continu bewoond gebleven. In de 6^e eeuwse documenten is sprake van *Traiecto* en *ad Treiectinsem urbem*. Latere middeleeuwse vermeldingen zijn *Treiecta* (1051), *Masetrieth* (12^e eeuw).⁷

Het vroegmiddeleeuws Maastricht bestond uit enkele kernen, waarvan de belangrijkste lagen rond het graf van St. Servaas en in en om het laat-Romeinse *castellum*.⁸ Het *castellum* was na het vertrek van de Romeinen in gebruik gebleven en bleef tot in de 8^e eeuw als bisschoppelijke residentie in gebruik. Buiten het *castellum* ontstond een woonkern. Mogelijk was er ook een handelswijk aanwezig langs de Maas.⁹ In de omgeving ontwikkelden zich enkele kleine agrarische nederzettingkernen.

Maastricht kende al stedelijke rechten die in 1220.¹⁰ In 1229 werd Maastricht voorzien van een ommuring. In de 14^e – 15^e eeuw werd een nieuwe muur gebouwd, waarbij de inmiddels ontstane voorsteden bij de stad werden betrokken.¹¹ In de 16^e en 17^e eeuw werden vestingwerken aangelegd, bestaande uit een stelsel van bastions en lunetten. Latere uitbreidingen volgden in de jaren 1773-1777. De vesting Maastricht werd in de jaren 1815-1821 een belangrijke schakel in de verdediging van het nieuwe Koninkrijk der Nederlanden. Latere politieke ontwikkelingen zorgden uiteindelijk voor een opheffing van de vestingfunctie van de stad en vanaf 1867 werden vrijwel alle poorten en een groot deel van de 17^e -18^e eeuwse vestingwerken gesloopt.

5 Alterra 2009, kaartblad 62 West.

6 Deze documenten zijn overgeleverd als kopieën van latere datum, vanaf de 7^e eeuw.

7 2006, 283.

8

9

10

11 Gemeente Maastricht 2010, Concept Vestingvisie 2010-2025, 7.

Het plangebied ligt aan de Gronsvelderweg ten zuiden van de oude stad. Tot in de late 20^e eeuw maakte het deel uit van de gronden direct bij het dorp Heugem. Heugem ontstond in de middeleeuwen aan de oostelijke Maasoever. De eerste schriftelijke vermeldingen stammen uit het midden van de 12^e eeuw. Er is dan sprake van de nederzetting *Hoin*, *Hoyn* en ook *Hogehem*. Latere vermeldingen zijn *Hoiens* (1213) en *Hugen* (16^e eeuw). De naam is mogelijk afkomstig van *Huga* of *haim*: 'woonplaats van de *Hugen*' (volksnaam). Dit was een volksstam, verwant aan de Franken, die onder meer in Groningen woonden. Een andere verklaring is de betekenis van 'hoge woonplaats' (*Hogehem*).¹²

Heugem had in de middeleeuwen een eigen parochie. Hier was oorspronkelijk ook het nabij gelegen Cadier (Cadier en Keer) aan verbonden. Deze splitste zich in 1266 af van Heugem.¹³

Heugem bleef tot de jaren zeventig van de 20^e eeuw overwegend agrarisch. De vele weilanden rondom het dorp zijn vanaf die periode verdwenen als gevolg van de ontgrindingen langs de Maas en toen het dorp onderdeel werd van de bebouwde kom van Maastricht.

3.4 Bewoningsgeschiedenis – archeologische waarden

Op de Archeologische Beleidskaart van de gemeente Maastricht (bijlage 3) ligt het plangebied in zone C (wit). Ingrepen groter of gelijk aan 2.500 m² en die dieper te reiken dan 40 cm –mv, zijn onderzoeksplichtig. De donkerblauwe cirkels op de kaart geven locaties aan van archeologische vindplaatsen (incl. bufferzone). Ingrepen binnen een straal van 50 meter van een vindplaats zijn ook onderzoeksplichtig.¹⁴

De hieronder beschreven locaties bevinden zich allemaal binnen dezelfde hooggelegen rivierdalbodem als waarop het plangebied ligt.

Monumentnummer 16.416; onderzoeksmelding 52.606 en waarnemingsnummer 435.403

Op 190 meter ten westen van het plangebied ligt een monument van hoge archeologische waarde. Het betreft de historische dorpskern van Heugem met bewoningssporen uit de periode late middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd. Tijdens een proefsleuvenonderzoek in 2012 werden binnen het monument, op 250 meter ten westen van het plangebied, een dik pakket opgebrachte grond, direct op de natuurlijke ondergrond, vastgesteld. De bodemopbouw bleek grotendeels verstoord. Er werden geen archeologisch relevante cultuurlagen of sporenniveaus vastgesteld. Totaal werden elf vondsten gedaan die op één scherf na, uit de 19e en 20e eeuw dateren (onderzoeksmelding 52.606 en waarnemingsnummer 435.403).

Onderzoeksmelding 12.458 en waarnemingsnummer 56.547

In het westen aan het plangebied grenzend ligt een terrein waar RAAP in 2005 een proefsleuvenonderzoek uitvoerde. Men vond vuurstenen artefacten uit de periode paleolithicum – ijzertijd, handgevormd aardewerk uit de periode neolithicum – ijzertijd en uit de bronstijd, resten van een ploeg uit de periode ijzertijd – nieuwe tijd, bouw materiaal uit de periode Romeinse tijd – late middeleeuwen en laatmiddeleeuws aardewerk. De vondsten zijn geregistreerd in de oostelijke rand van de locatie, grenzend aan het huidige plangebied.

Waarnemingsnummer 17.560

In 1987 werd een aantal vuurstenen artefacten uit het neolithicum aangetroffen op een locatie in het noordoosten grenzend aan het plangebied.

Waarnemingsnummer 33.803

Op 40 meter ten noordoosten van het plangebied werd eveneens in 1987 een afvalkuil in een rioolsleuf ontdekt. In 1988 vond een opgraving plaats in de vorm van zoeksleuven en opgravingsputten. Men vond een afvalkuil en paalkuilen uit het neolithicum met meerdere vuursteenresten, waaronder klingen, hamerbijl, sikkel, afval). Ook vond men resten van een dakpan uit de Romeinse tijd. De nederzetting ligt aan een oude stroomgeul van de Maas (venige vulling aanwezig). Ten gevolge van erosie en bodemvorming was nog slechts het onderste deel van de grondsporen bewaard gebleven/zichtbaar. Opmerking: het coördinatenpaar heeft betrekking op de eerste ontdekte kuil. De aangetroffen kuilen liggen op betrekkelijk grote afstand van elkaar.

¹² [REDACTED] 2006, 192.

¹³

¹⁴ Gemeente Maastricht 2008, *Archeologische beleidskaart*.

De meesten liggen in een cluster. Een deel van het aardewerk was versierd. Grote onversierde scherven behoren mogelijk tot voorraadpotten.

Waarnemingsnummer 6.606

Op 300 meter ten noordoosten van het plangebied vond men een La Tene armband, een spinklos en handgevormd aardewerk uit de (late) ijzertijd. Ook werd een vuurstenen bijl uit het neolithicum gevonden.

Waarnemingsnummers 1484, 411.594 en 411.595

Vuursteenresten uit het paleolithicum – ijzertijd en huttenleem uit de periode neolithicum – nieuwe tijd werden aangetroffen op 110 meter ten oosten van het plangebied (waarnemingsnummers 411.594 en 411.595). Direct ten oosten hiervan werden een groot aantal vuursteenresten uit het neolithicum en Romeins aardewerk gevonden (waarnemingsnummer 1484).

Onderzoeksmelding 17.434; waarnemingsnummers 28.676 en 416.457

Op 200 meter ten zuidoosten van het plangebied werd een grote hoeveelheid vondstmateriaal uit het neolithicum tot en met de late middeleeuwen aangetroffen. Vuurstenen artefacten en laatmiddeleeuws/nieuwe tijd aardewerk vormen het grootste deel van het vondstenspectrum, maar er werden ook fragmenten aardewerk uit de ijzertijd en de Romeinse tijd ontdekt (waarnemingsnummer 28.676). Direct ten oosten van deze vindplaats heeft BAAC in 2006 een booronderzoek en proefsleuvenonderzoek uitgevoerd (onderzoeksmelding 17.434). Het inventariserend veldonderzoek heeft een midden-neolithische vindplaats aangetoond behorende tot de eerste fasen van de Michelsberg-cultuur. De vindplaats ligt op de oostelijke oever van een restgeul die voordat het dichtslibben met erosiemateriaal in gebruik is geweest als dumpzone voor afvalmateriaal van de op beide oevers gelegen vindplaats. Tijdens het dichtslibben is de aanwezige veenlaag afgedekt met een laag löss waarin een mengelmoes van prehistorisch en Romeins materiaal is terecht gekomen. De vondsten werden aangetroffen direct onder de bouwvoor (deels in de geul) (waarnemingsnummer 416.457).

3.5 Bewoningsgeschiedenis – historisch materiaal

In het kader van het bureauonderzoek is historisch kaartmateriaal bestudeerd. Op de Tranchotkaart uit circa 1802-1820 en op het minuutplan uit het begin van de 19^e eeuw (figuur 4)¹⁵ is te zien dat het plangebied ten oosten van de oude kern van Heugem ligt. Het plangebied zelf is onbebouwd en maakt volgens het minuutplan deel uit van het Lochter Veld. De Gronsvelderweg is al een bestaande weg. Het betreft de verbindingsweg tussen de kernen van Heugem en Gronsveld. Ook (de voorloper van) de Oude Maastrichterweg is al aanwezig. Door het zuidelijke deel van het plangebied loopt een (zand)pad. Deze loopt vanuit de kern van Heugem in zuidoostelijke richting en komt uit op de splitsing van de Gronsvelderweg met de Oude Maastrichterweg. Het plangebied ligt binnen meerdere, ongelijkvormige percelen die volgens gegevens uit de Oorspronkelijke Aanwijzende Tafels (OAT)¹⁶ grotendeels als hooiland in gebruik zijn. Het noordoostelijke deel is als bouwland in gebruik.

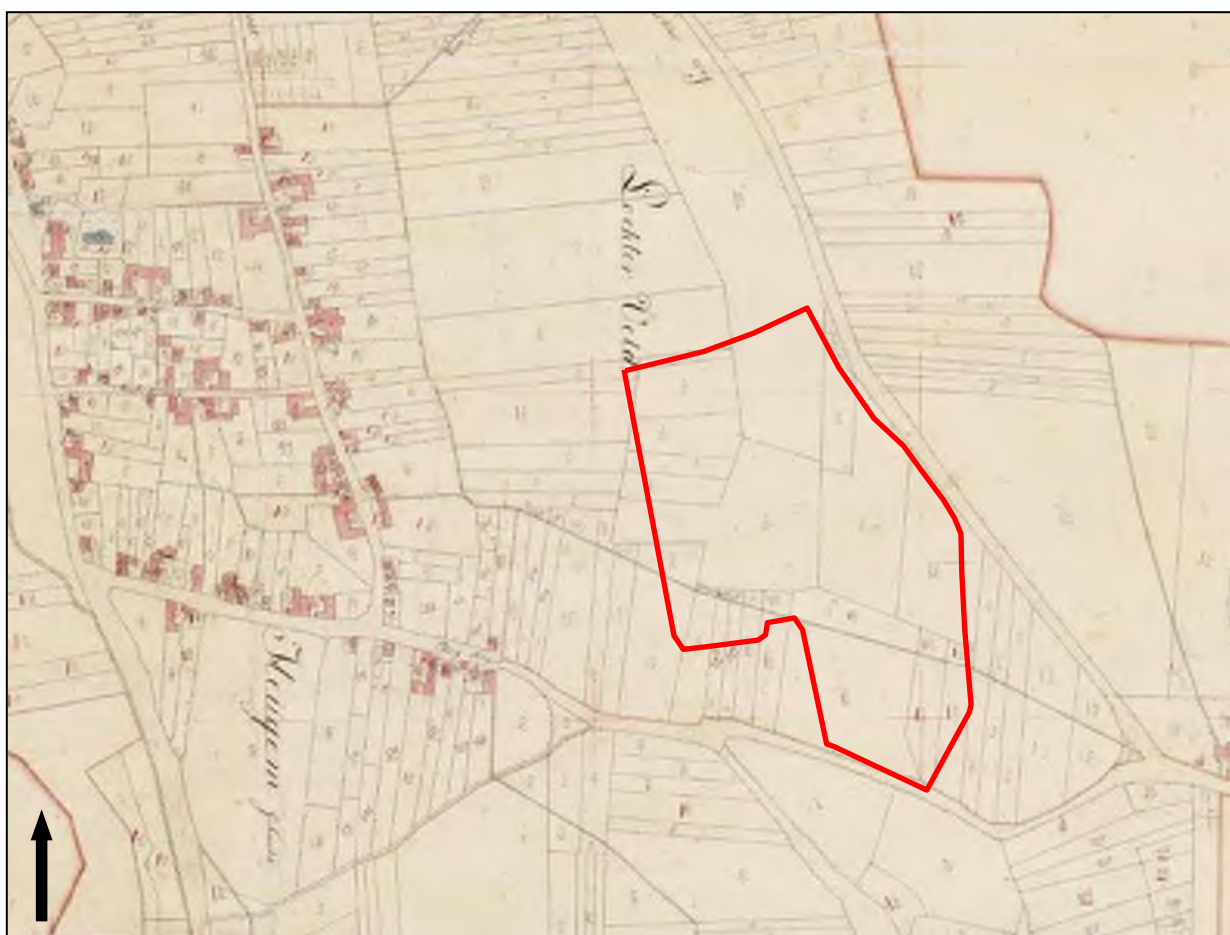
Op de Maaskaart uit 1849 (figuur 5) is een soortgelijke situatie te zien. Het plangebied is onbebouwd en waarschijnlijk grotendeels als hooiland in gebruik. Alleen de noordelijke en oostelijk gelegen percelen zullen als bouwland in gebruik zijn.

De kaart uit 1924 laat zien dat er een gebouw aanwezig is aan de Gronsvelderweg, gelegen in het zuidelijke deel van het plangebied. Op de kaart uit 1938 ziet dit gebouw er anders uit. Deze is ofwel aangepast, danwel vervangen door een nieuw gebouw. Het overige deel van het plangebied is nog onbebouwd. Los van enkele kleine bouwlandpercelen is het plangebied in gebruik als hooiland of mogelijk weiland en boomgaard.

In 1967 staan naast het al genoemde gebouw ook twee nieuwe gebouwen aangegeven in de zuidwestelijke hoek van het plangebied. Ook het al aanwezig gebouw lijkt te zijn aangepast of is vervangen door nieuwbouw. Tussen 1978 en 1979 zijn al de in het plangebied aanwezige gebouwen gesloopt. In 1990 worden de huidige sportvelden aangelegd. Het zandpad dat door het plangebied liep, is dan ook verdwenen.

¹⁵ www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl. Gemeente Gronsveld, sectie A, blad 1. Minuutplannen zijn de oorspronkelijke kadastrale kaarten die zijn vervaardigd vanaf 1811 en 1812 in navolging van de Fransen o.l.v. Napoleon Bonaparte. Het zijn grondbeschrijvingen (kaders) van de gemeenten met hierop aangegeven de percelen, perceelnummers en gebouwen.

¹⁶ OAT = Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel. Dit is een register uit 1832 waarin diverse gegevens in vermeld staan die betrekking hebben op de betreffende percelen, zoals de eigenaar, beroep en woonplaats, alsmede het grondgebruik en de oppervlakte.

Figuur 4: Historisch minuutplan uit de periode 1811-1832, met in het rood het plangebied aangegeven (Bron: www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl).

Figuur 5 : Historisch kaartmateriaal uit respectievelijk 1849, 1924, 1938 en 1967, met in het rood het plangebied aangegeven (Bron: www.topotijdreis.nl).

4. VERWACHTINGSMODEL

Jager-verzamelaars uit het paleolithicum en mesolithicum hebben als woon- en verblijfplaats vaak voor de flanken van hoger liggende terreingedeelten in het landschap gekozen. Bij voorkeur in de buurt van (open) water. Nabij gelegen watervoorzieningen waren belangrijk voor drinkwater en de aanwezige biodiversiteit. Dit vergemakkelijkt de jacht en het verzamelen van plantaardig voedsel.

De bewoning gedurende het (laat-)paleolithicum en mesolithicum bevond zich voornamelijk binnen de gradiëntzones, op de overgangen van hogere naar lager gelegen gronden zoals hellingen langs de beekdalen. Het plangebied ligt binnen een zone van holocene rivierafzettingen van de Maas. De huidige loop van de Maas ligt op 750 meter ten westen van het plangebied. Geomorfologisch ligt het plangebied op een hooggelegen rivierdalbodem. Verder ten oosten zijn de oudere Maasterrassen aanwezig, aangegeven als een tussenterras en verder oostelijk als plateauterras. In de directe omgeving van het plangebied zijn vuursteenvindplaatsen uit mogelijk het (laat)paleolithicum aangetroffen. Op basis van deze gegevens geldt voor het plangebied een hoge verwachting voor vuursteenvindplaatsen uit het (laat)paleolithicum en mesolithicum.

Vanaf het neolithicum ontstaan de eerste landbouwculturen die gekenmerkt worden door sedentaire nederzettingen. In de beginperiode stapte men geleidelijk over naar landbouw en veeteelt. De nederzettingen worden gekenmerkt door permanente woningen die soms diep in de grond gefundeerd waren. Voor de watervoorziening werden waterputten gegraven. Vanaf het neolithicum heeft men nog steeds een voorkeur voor hoger en droger gelegen gebieden. Vanaf het vroeg-neolithicum werden de vruchtbare lössplateaus in de regio bezocht die verder van (open) water lagen.

In deze perioden was het hooggelegen rivierterras waarop het plangebied ligt, net als de oostelijker gelegen hoge terrassen, ook een aantrekkelijke vestigingslocatie. Dit wordt bevestigd door de vondst van meerdere bewoningsresten in de directe omgeving van het plangebied uit met name het neolithicum en de ijzertijd. Ook zijn resten bekend uit de Romeinse periode. In de vroege middeleeuwen zal het gebied dunner bevolkt zijn geweest. Daarom geldt een hoge verwachting voor zowel de periode neolithicum tot en met de ijzertijd als voor de Romeinse tijd. Voor de periode vroege middeleeuwen geldt een middelhoge verwachting.

Het plangebied ligt aan de Gronsvelderweg ten zuiden van Maastricht. De locatie ligt ten oosten van de voormalige van oorsprong laatmiddeleeuwse dorpskern van Heugem. Tot in de late 20^e eeuw maakte het deel uit van de agrarische gronden rondom Heugem. Uit historisch kaartmateriaal blijkt dan ook dat het plangebied sinds tenminste het begin van de 19^e eeuw onbebouwd was en deel uitmaakte van het Lochter Veld. De Gronsvelderweg is al een bestaande weg. Het betreft de verbindingsweg tussen de kernen van Heugem en Gronsveld. Ook (de voorloper van) de Oude Maastrichterweg is al aanwezig. Het plangebied is grotendeels als hooiland in gebruik zijn. Het noordoostelijke deel is als bouwland in gebruik. Vanaf circa 1924 is een gebouw aanwezig aan de Gronsvelderweg, in het zuidelijke deel van het plangebied. Dit gebouw wordt in de loop van de 20^e eeuw vervangen danwel aangepast en tussen 1978 en 1979 gesloopt. Op basis van deze gegevens geldt voor het zuidelijke deel (aan de Gronsvelderweg) een middelhoge verwachting en voor het overige deel van het plangebied een lage verwachting voor nederzettingen- en bebouwingsresten uit de periode late middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd. Eventueel aanwezige resten worden verwacht vanaf het maaiveld.

Periode	Verwachting	Verwachte kenmerken vindplaats	Diepeteligging sporen
Laat-paleolithicum – mesolithicum	Hoog	Bewoningssporen, kampementen: vuursteen artefacten, haardkuilen	Vanaf het maaiveld
Neolithicum – bronstijd	Hoog	Cultuurlaag, fragmenten aardewerk, natuursteen, gebruiksvoorwerpen	Vanaf het maaiveld
IJzertijd, Romeinse tijd	Hoog	Cultuurlaag, fragmenten aardewerk, natuursteen, gebruiksvoorwerpen	Vanaf het maaiveld
Vroege middeleeuwen	Middelhoog	Cultuurlaag, fragmenten aardewerk, natuursteen, gebruiksvoorwerpen	Vanaf het maaiveld
Late middeleeuwen – nieuwe tijd	Z-deel: middelhoog Overig: laag	Cultuurlaag, fragmenten aardewerk, natuursteen, gebruiksvoorwerpen, sporen van agrarische activiteiten, losse fragmenten aardewerk, erfbegrenzings, greppels	Vanaf het maaiveld

Tabel 1: Archeologische verwachting per periode.

Bodemverstoring

Voor zover bekend is het plangebied in de recente periode niet bebouwd geweest en als bouwland in gebruik geweest. De aanleg van de sportvelden en verwachte aanwezigheid van drainagesystemen zal de bodem tot zekere diepte hebben verstoord.

5. AANBEVELINGEN

Uit het gespecificeerde archeologische verwachtingsmodel blijkt dat voor het plangebied een hoge verwachting geldt voor zowel vuursteenvindplaatsen uit het laat-paleolithicum tot en met het mesolithicum als voor nederzettingsresten uit periode neolithicum tot en met de Romeinse tijd. Er geldt een middelhoge verwachting voor nederzettingsresten uit de periode vroege middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd.

Op basis van de (middel)hoge verwachting wordt geadviseerd om het verwachtingsmodel te toetsen middels een inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek.

Het doel van een verkennend booronderzoek is om de bodemopbouw in kaart te brengen en daarmee het verwachtingsmodel uit het bureauonderzoek te toetsen. Hierbij zal worden nagegaan of en in hoeverre het bodemprofiel nog intact is en of op grotere diepte nog archeologische niveaus aanwezig zouden kunnen zijn.

Het uitgevoerde onderzoek is verricht conform de gestelde eisen en gebruikelijke methoden. De resultaten van dit onderzoek dienen getoetst te worden door het bevoegd gezag (gemeente Maastricht), dat op basis van het uitgebrachte advies een besluit zal nemen. Wij willen wij de opdrachtgever erop wijzen dat dit selectieadvies nog niet betekent dat al bodemverstorende activiteiten of daarop voorbereidende activiteiten kunnen worden ondernomen.

LITERATUURLIJST

2008: *Verliesregister 1939-1945, Alle militaire vliegtuigverliezen in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog*, Den Haag.

1966: De subgroepen van het systeem van bodemclassificatie voor Nederland, in *Boor en spade: verspreide bijdragen tot de kennis van de bodem van Nederland*, Wageningen.

1989: *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland, de hogere niveaus*. Staring Centrum, Wageningen.

1997 (herdruk 2008): *Landschappelijk Nederland. Fysische geografie van Nederland*, Assen.

1996 (herdruk 2008): *De vorming van het land. Inleiding in de geologie en Geomorfologie*, Assen.

2005: *Landschappelijk Nederland*, Assen.

2006: *Nederlandse plaatsnamen. Herkomst en Historie*, Utrecht (Prisma).

, 2006: *Defensie- en oorlogsschade in kaart gebracht (1939 – 1945)*, Zeist.

1995: *Handleiding bodemgeografisch onderzoek, richtlijnen en voorschriften. Deel A: Bodem*, Wageningen, DLO-Staring Centrum. Technisch Document 19A.

Gemeente Maastricht, 2010: *Concept Vestingvisie 2010-2025*, Maastricht.

2014: 'Steden in de Nederlandse provincie Limburg gedurende de Middeleeuwen sedert ca. 1200', in: *Jaarboek Koninklijk Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap (LGOG) 2014*, 53-116.

2003: *De ondergrond van Nederland*. Utrecht.

1988: *De geschiedenis van het Zuidlimburgse cultuurlandschap*, Assen/Maastricht (Maaslandse Monografieën).

SIKB, 2006: *Leidraad inventariserend veldonderzoek, Deel: karterend booronderzoek*, Gouda.

1981: *Vormen in het landschap, hoofdlijnen van de geomorfologie*, Utrecht.

Digitale bronnen:

www.archis.cultureelerfgoed.nl
www.arcgis.com
www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl
www.kbr.be (Koninklijke Bibliotheek van België)
www.topotijdreis.nl

Archeologische kaarten en databestanden:

Alterra 2009: *Bodemkaart van Nederland schaal 1:50.000, blad 62 West*, Wageningen.

Archeologische Monumenten Kaart (AMK), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2007.

Gemeente Maastricht, 2008: *Archeologische beleidskaart*, Maastricht.

Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden, 2e generatie, IKAW, Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB), Amersfoort, 2000.

RGD (Rijks Geologische Dienst), 1988: *Geologische Kaart van Zuid-Limburg en omgeving, 1:50.000, Oppervlaktekaart*, Haarlem en Heerlen, Haarlem.

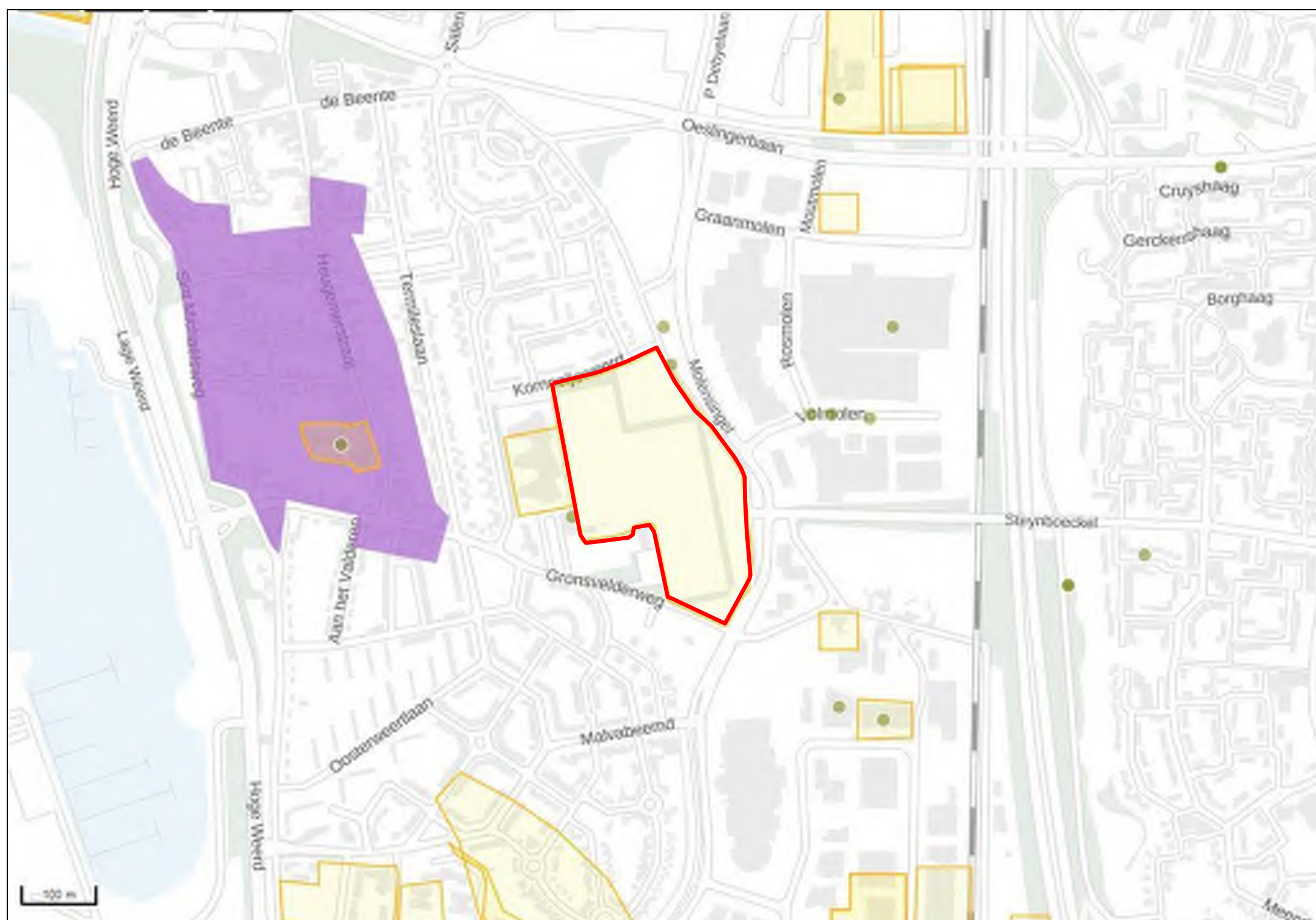
RGD (Rijks Geologische Dienst), 1989: *Geologische Kaart van Zuid-Limburg en omgeving, 1:50.000, Afzettingen van de Maas*, Haarlem en Heerlen, Haarlem.

BIJLAGE 1

Topografische overzichtskaart

BIJLAGE 2

Overzicht aanwezige waarnemingen, onderzoeken en monumenten
(AMK)

- Archeologische vondstlocaties
- Archeologische vondstlocatie (schaal 1:500 - 1:150.000)
- Archeologische vondstlocatie (schaal 1:150.000 - 1:1.000.000)
- Archeologische onderzoeksgebieden
- Archeologisch onderzoeksgebied (mak)
- Archeologisch onderzoeksgebied (ijs)
- Archeologische monumenten (AMK) 2014
- Terrein van archeologische waarde
- Terrein van hoge archeologische waarde
- Terrein van zeer hoge archeologische waarde
- Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd

BIJLAGE 3

Overzicht gemeentelijke archeologische beleidskaart

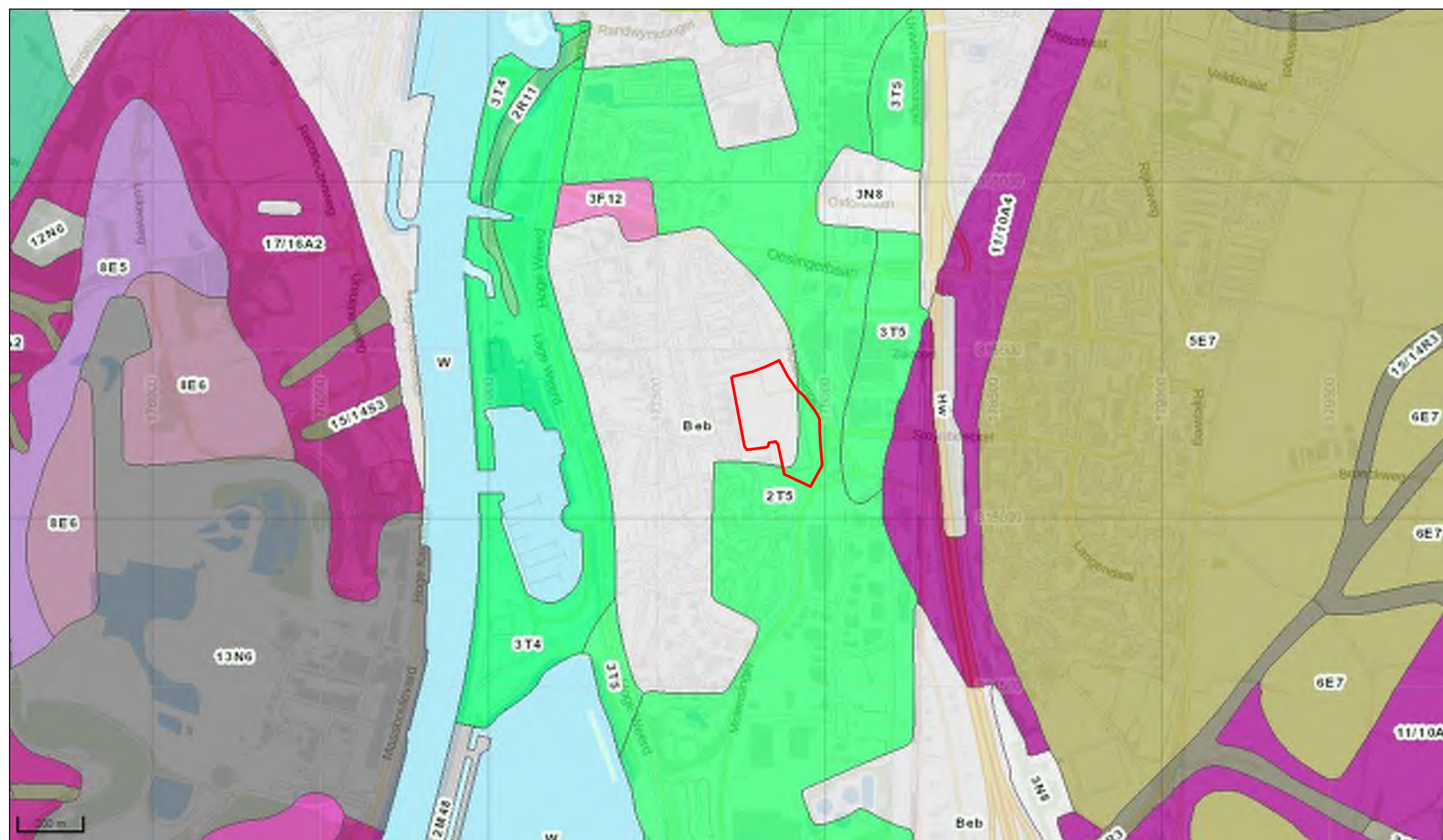

-
ZONE A HET GEBIED BINNEN DE EERSTE STADSMUUR
 Indien de Ingrep binnen zone a ligt, geldt geen kwantitatieve ondergrond.
 Binnen deze "zero tolerance zone" zijn alle Ingrepen onderzoeksplchtig.
-
ZONE B HET GEBIED TUSSEN DE EERSTE EN DE TWEEDE STADSMUUR EN HET GEBIED BINNEN DE HISTORISCHE DORPSKEIZENEN
 Indien de Ingrep binnen zone b ligt geldt een kwantitatieve ondergrens van 250 m².
 Plangebieden groter of gelijk aan 250 m² waarbinnen bodemingrepen plaatsvinden zijn onderzoeksplchtig.
-
ZONE C HET GEBIED TUSSEN DE 2E STADSMUUR EN DE GRENS VAN DE GEMEENTE MAASTRICHT
 Indien de Ingrep binnen zone c ligt geldt een kwantitatieve ondergrens van 2500 m².
 Plangebieden groter of gelijk aan 2500 m² waarbinnen bodemingrepen plaatsvinden zijn onderzoeksplchtig.
-
ARCHEOLOGISCHE MONUMENTEN
 Binnen elke zone geldt een onderzoeksplcht voor Ingrepen binnen een straal van 50 mtr van een archeologische monument.
-
ARCHEOLOGISCHE VINDPLAATS MET 60 MTR BUFFER
 Binnen elke zone geldt een onderzoeksplcht voor Ingrepen binnen een straal van 50 mtr van een archeologische vindplaats of Historisch reliq.
-
BODEMVERSTORINGEN
 Reeds ontgrond terrein zoals in de bodemAtlas Maastricht aangegeven.

BINNEN ELKE ZONE GELDT DAT ONDERGRONDSE INGEPEN DIE MINDER DIEP GAAN DAN 40 CM-MV NIET ONDERZOEKSPICHTIG ZIJN

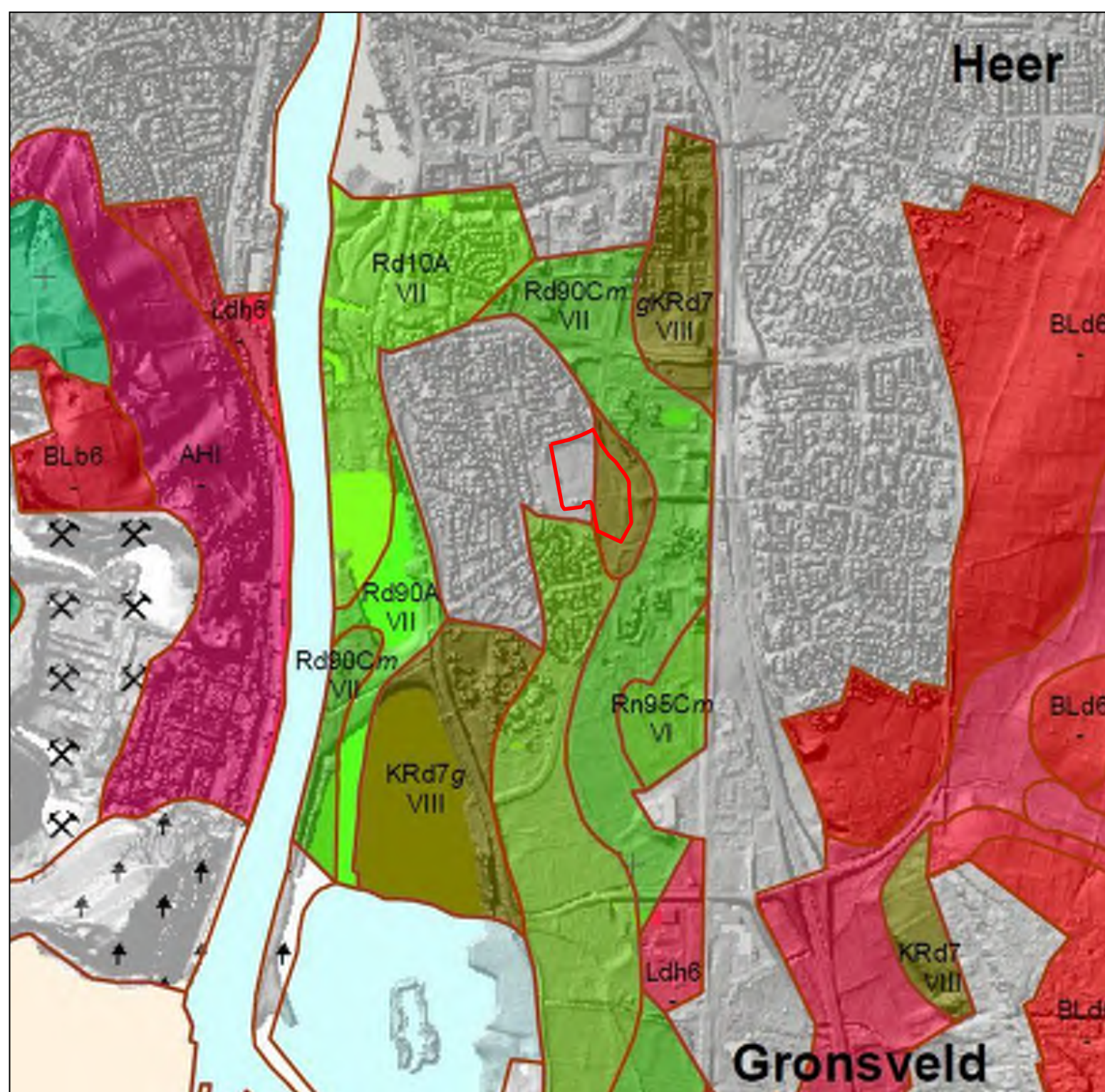
BIJLAGE 4

Overzicht geomorfologische kaart

BIJLAGE 5

Overzicht bodemkaart

Legenda

Veengronden

Moerige gronden

Moderpodzolgronden

Humuspodzolgronden

Leembrikgronden

BLd6 Daalbrikgronden; siltig leem

BLd6 Raalbrikgronden; siltig leem

BLd6 Bergbrikgronden; siltig leem

Oude kleibrikgronden

Zand brikgronden

Enkeelgronden

Tuineelgronden

Kalkloze zandgronden

Kalkhoudende zandgronden

Niet gerijpte zeekleigronden

Niet gerijpte rivierkleigronden

Zeekleigronden

Rivierkleigronden

Rd10C Kalkloze poldervaaggronden; zavel en lichte klei, profielverloop 3, of 3 en 4

Rd10C Kalkloze poldervaaggronden; zware zavel en lichte klei, profielverloop 5

Rn15C Kalkloze poldervaaggronden; lichte zavel, profielverloop 5

Rd10A Kalkhoudende ooivaaggronden; lichte zavel

Rd10A Kalkhoudende ooivaaggronden; zware zavel en lichte klei

Rd10C Kalkloze ooivaaggronden; lichte zavel

Rd10C Kalkloze ooivaaggronden; zware zavel en lichte klei

Oude rivierkleigronden

KRd7 Poldervaaggronden; zware zavel

KRd7 Ooivaaggronden; lichte zavel

KRd7 Ooivaaggronden; zware zavel en klei

Leemgronden

Ldh6 Poldervaaggronden; siltig leem in situ

Ldh6 Poldervaaggronden; siltig leem; colluvium in dal

Ldh6 Ooivaaggronden met roest beginnend tussen 50 en 80 cm; siltig leem in situ

Ldh6 Ooivaaggronden met roest beginnend dieper dan 80 cm; siltig leem in situ

Ldh6 Ooivaaggronden met roest beginnend dieper dan 80 cm; siltig leem; colluvium in dal

Ldh6 Ooivaaggronden met roest beginnend dieper dan 80 cm; siltig leem; colluvium in hellingvoet of uitspoelingswaai

Zeer oude marlene afzettingen

MC Marlene afzettingen ouder dan pleistocene; zavel en klei

Zeer oude fluviatile afzettingen

F0 Fluviatile afzettingen ouder dan laat pleistocene; grind en grof zand

Kalk steenverweringsgronden

KK Kleeflaar

Kleem en Potklei

Overige kleigronden

Associaties van vele enkelvoudige eenheden

AHc Loss-, terras- en kalksteenheilinggronden

AHc Kalksteenheilinggronden

AHc Loss- en terrashellinggronden

AHc Vuursteenheilinggronden

Algemene onderscheidingen

Oude bewoningstaatsen

Bewoning

Water

Opgehoogd of opgespoten

Zand-, leem- of grindgroeve

Toevoegingen

g... grind onder 40 cm beginnend

l... leistek, 15 à 40 cm

m... stenen in de bovengrond

z... zanddek, 15 à 40 cm dik

g... grof zand en/of grind beginnend tussen 40 en 120 cm

m... oude rivierklei beginnend tussen 40 en 120 cm en ten minste 20 cm dik

v... vuursteenlevium beginnend tussen 40 en 120 cm

l... marlene afzettingen ouder dan Pleistocene beginnend tussen 40 en 120 cm

afgegraven

gegraven

Grondwatertrappen

Grondwatertrap (G) I II III IV V VI VII VIII IX

Gemiddeld hoogste grondwaterstand in cm beneden maaiveld (GHO) (<20) (>40) 25-40 >40 25-40 >40 <40 25-40 40-60 60-140 >140

Gemiddeld laagste grondwaterstand in cm beneden maaiveld (GLO) <50 50-60 50-60 60-120 80-120 80-120 >120 >120 >120 >180 >180

b... buiten de hoofdwaterkering gelegen grond; periodiek overstromd

s... schijnruisgevoel; b) gronden met een fluctuatie (GLO-GHO) van meer dan 120 cm

u... water boven maaiveld gedurende meer dan 1 maand in winterperiode

BIJLAGE 6

Overzicht AHN

